

EL CONSERVADORISME CATALÀ A LA SEGONA REPÚBLICA

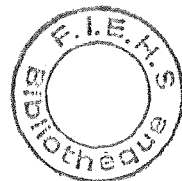
-Un estudi de la Lliga Regionalista (Catalana) a través de "La Veu de Catalunya"-

TESI DE DOCTORAT DE
Bernat Muniesa Brito



Director

Dr. Antoni Jutglar Bernaus



BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA



0700649508

BARCELONA, setembre 1980

ÍNDEX GENERAL

	<u>Pàg.</u>
<u>INTRODUCCIÓ TEMÀTICA</u>	10
<u>La burgesia catalana dins el franquisme</u>	10
<u>Unes notes bibliogràfiques</u>	16
<u>L'acotació cronològica del tema</u>	18
<u>Conservadorisme, reforma i revolució a la Segona República espanyola</u>	19
<u>La Lliga Regionalista (Catalana): centre i consens</u>	25
<u>Unes notes finals</u>	31
<u>INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA</u>	33
<u>Esbós d'un marc històric per a situar la lògica d'una investigació</u>	33
<u>Qüestions metodològiques</u>	39
<u>"La Veu de Catalunya" com instrument fonamental de la investigació</u>	41
<u>Dificultats</u>	42
<u>Agraïments</u>	43

P A R T I

LA LLIGA REGIONALISTA DURANT EL DIFÍCIL INTERREGNE CAP A LA PROCLAMACIÓ DE LA SEGONA REPÚBLICA ESPANYOLA (gener 1930 - abril 1931)

<u>INTRODUCCIÓ</u>	46
--------------------------	----

<u>En torn l'Espanya "oficial" i l'Espanya "vital"</u>	48
<u>La Lliga Regionalista dins la perspectiva del període</u>	51
<u>EL DESENVOLUPAMENT DE LA MITOLOGIA POLITICA CAMBONIANA</u>	55
<u>Feixisme i cambonisme</u>	56
<u>L'hora de les concòrdies</u>	65
- <u>El topall lingüístic</u>	70
- <u>La naturalesa elitista de la concòrdia.</u>	74
- <u>La reacció del centralisme tradicional.</u>	78
<u>LA LLIGA REGIONALISTA I LA DICTADURA PRIMORRIVERISTA: HISTÒRIA D'UNA DESERCIÓ POLITICA</u>	85
<u>La naturalesa del Cop d'Estat primorriverista i el col.laboracionisme del conservadorisme català</u>	86
<u>A la defensiva després de la fi de la Dictadura</u>	96
- <u>Anàlisi d'unes justificacions tardanes: Puig i Cadafalch i el dictador ...</u>	99
<u>La deserció política de la Lliga Regionalista: la interessada tipologia d'Estelrich.</u>	110
<u>Complicitat i inacció</u>	129
<u>ENTRE LA MONARQUIA I LA REPÚBLICA</u>	131
<u>Matitzant la Dictadura</u>	133

I recolzant la monarquia 137

Les reafirmacions monarquistes de Ventosa i Calvell 141

Dues concepcions, dos mètodes 147

L'adversari veritable? 152

Contra el reformisme republicà: els venedors de fum 158

Contra l'anarcosindicalisme 172

Teoritzant sobre revolucions 183

"Unió Catalana": entre el fraccionalisme i la Sociologia 190

Salvar la Monarquia: la Lliga Regionalista motor del Centre Constitucional 200

P A R T I I

LA LLIGA REGIONALISTA DAVANT LA INSTITUCIONALITZACIÓ DE LA SEGONA REPÚBLICA

INTRODUCCIÓ 216

LA PROCLAMACIÓ DE LA SEGONA REPÚBLICA ESPANYOLA. 218

Del despit inicial als primers intents d'acomodació 220

Un objectiu fracassat: la República de "tots" 225

Pla i la proclamació de la República: inicis d'una activitat demoledora 230

LA INSTITUCIONALITZACIÓ DE LA REPÚBLICA 242

<u>Envers les eleccions de juny del 1931: la desfeta del caciquisme</u>	244
<u>Les definicions programàtiques de la Lliga Regionalista davant unes eleccions rupturistes</u>	249
- <u>Religió, Propietat i Ordre</u>	254
- <u>Uns mitings defiritoris</u>	260
- <u>Recolzant a Lerroux</u>	268
- <u>Les vigílies electorals</u>	271
<u>La ruptura republicana a Catalunya</u>	275
- <u>La Lliga Regionalista marginada de l'Estatut de Catalunya redactat a Núria</u>	279
<u>L'Estatut de Núria i la Lliga Regionalista</u> ..	287
- <u>Catalunya endins: marcant a l'Esquerra Republicana</u>	288
- <u>Catalunya enfora: defensant l'Estatut</u> ..	293
<u>Entre l'Estatut de Catalunya i la Constitució espanyola</u>	301
- <u>Els motius de la Lliga Regionalista</u> ...	302
- <u>Cercar un nou "ordre social"</u>	306
- <u>Capitalisme o anarquia</u>	309
<u>EL CONSERVADORISME CATALÀ DAVANT ELS PRIMERS SÍMPTOMES REFORMADORS</u>	316
<u>La situació econòmica</u>	317
<u>I el moviment obrer</u>	330
<u>Les primeres inquietuts agràries</u>	341
<u>Les primeres inquietuts religioses</u>	349
- <u>Esglèsia i Ensenyament</u>	353
<u>Azaña</u>	372
<u>Constitució i Propietat</u>	377

<u>UNES CONCLUSIONS PRIMERENQUES</u>	385
--	-----

P A R T I I I

LA LLIGA REGIONALISTA (CATALANA) CONTRA EL REFORMISME BURGÉS; UNA ANÀLISI DEL DRETISME CATALÀ EN BIENI REFORMADOR (desembre 1931 - setembre 1933)

<u>INTRODUCCIÓ</u>	391
--------------------------	-----

<u>GENER DEL 1932: L'OBERTURA D'UNA ETAPA CONFLICTIVA</u>	394
---	-----

<u>La Lliga Regionalista i l'economia "natural": la rentrée de Cambó i Ventosa i Calvell</u>	400
--	-----

- <u>Els factors negatius de l'economia espanyola, segons Francesc Cambó</u>	402
--	-----

- <u>Política i economia: Ventosa i Calvell a l'atac</u>	406
--	-----

- A Madrid: pragmatisme i unitat dretana	407
---	-----

- A Bilbao: contra la Constitució	415
---	-----

- A Sevilla: recolzant els latifundis	417
---	-----

- A Barcelona: el suport "providencial" del capitalisme	427
---	-----

<u>PRELIMINARS DEL CONFLICTE AGRARI</u>	433
---	-----

<u>Les tres pretensions absurdes dels rabassaires.</u>	443
--	-----

<u>CULTURA, ENSENYAMENT, MORAL I RELIGIÓ</u>	446
--	-----

<u>Religió i Escola</u>	452
-------------------------------	-----

<u>L'ESTATUT DE CATALUNYA</u>	460
-------------------------------------	-----

<u>Les impaciències de la Lliga Regionalista per l'endarreriment estatutari</u>	465
<u>Una mitja volta de Carbó</u>	473
<u>En defensa de l'Estatut de Catalunya</u>	481
- <u>Un Estatut "regionalista"</u>	497
- <u>La Lliga Regionalista i els dretistes espanyols</u>	507
<u>ALTRES POSTURES DEFINIDORES DE LA LLIGA REGIONALISTA AL LLARG DEL 1932</u>	515
<u>Davant les "responsabilitats" polítiques de la Dictadura</u>	515
<u>El sistema electoral: l'ús d'un llenquatge peculiar</u>	521
<u>La "sanjurjada"</u>	530
<u>Un fals centre</u>	535
<u>EL FINAL DEL BIENI REFORMISTA</u>	539
<u>Barcelona: la revolta de gener del 1933</u>	541
<u>Clericalisme i tradicionalisme versus laïcisme racionalista</u>	554
<u>Delenda est Azaña</u>	577
<u>UN PARTIT I UNA POLÍTICA</u>	586
<u>El mateix Partit i la mateixa política</u>	599
<u>L'AGITADA CONJUNTURA 1933-1934: DES DE LA FI DEL REFORMISME BURGÈS ALS FETS D'OCTUBRE</u>	610
<u>ELS ESDEVENIMENTS POLÍTICS AL "BALUART" DE LA REPÚBLICA</u>	

<u>La dialèctica política catalana del gener del 1934: retirades parlamentàries de la Lliga Catalana</u>	620
<u>La primera retirada parlamentària</u>	624
<u>Envers la ruptura total: al voltant de les eleccions municipals</u>	627
<u>La segona retirada parlamentària</u>	634
<u>Al voltant del "Sometent": l'esquirolisme de Cambó</u>	644
<u>Fora del Parlament Català</u>	649
- <u>Les repercussions, dins la Lliga Catalana, del procés de radicalització dretista</u>	655
- <u>Feixisme o Democràcia</u>	658
<u>EL PROBLEMA RABASSAIRE</u>	670
<u>La llei de Contractes de Conreu</u>	674

P A R T I V

CAP A LA DESFETA. LA LLIGA CATALANA I LA SEVA ACOMODACIÓ AL BIENNI NEGRE. MILITANT AL FRONT CATALÀ D'ORDRE

<u>INTRODUCCIÓ</u>	703
<u>EL 6 D'OCTUBRE DEL 1934</u>	705
<u>La Lliga Catalana i el "6 d'Octubre"</u>	711
- <u>Cambó: promotor de represions</u>	716
<u>Unes dretes dividides</u>	720

<u>LA LLIGA CATALANA I LA SEVA ACOMODACIÓ AL RÈ- GIM DE PROVISIONALITAT AUTONÒMICA</u>	724
<u>Davant el futur de la Generalitat</u>	724
<u>El règim "supletori"</u>	743
- <u>Una agitació "dins de l'ordre": con- tra els renegats</u>	746
- Cambó a Madrid	756
- <u>La Lliga Catalana col.laborant amb els "renegats": dins el Govern de Pich i Pon</u>	759
- <u>La Lliga Catalana en el poder</u>	764
 <u>CAP A LA DESFETA: CRISIS I ELECCIONS</u>	768
<u>Front Català d'Ordre versus Front Popular</u> ...	772
<u>Des de la victòria popular a la desfeta final</u>	779
- <u>Algunes notes sobre l'evolució de la Lliga Catalana fins a la desfeta</u>	781
 <u>E P Í L E G</u>	785
 <u>CONCLUSIONS</u>	795
 <u>N O T E S</u>	801
- <u>Introducció temàtica i Introducció Meto- dològica (1 a 34)</u>	802
- <u>Part I (35 a 337)</u>	805
- <u>Part II (338 a 635)</u>	823
- <u>Part III (636 a 1.223)</u>	842
- <u>Part IV (1.224 a 1.378)</u>	873
- <u>Epíleg (1.379 a 1.393)</u>	881

Pàg.

BIBLIOGRAFIA 882

INDEX ONOMASTIC 912

INTRODUCCIÓ TEMÀTICA

=====

LA BURGESIA CATALANA DINS EL FRANQUISME

Enllà per l'any 1972, al final d'un estiu, visitant a Rafel Tasis Jr., i parlant dels treballs del seu pare, home intel·ligent, vitalista i polifacètic, que morí a París el 1966, vaig fullejar per damunt varis de llurs escrits, i entre ells un article molt curt titulat El paper polític de la burgesia, publicat en una revista editada pels exiliats polítics catalans a Mèxic, sota el rètol de "La Nostra Revista", en el número de gener-febrer del 1957.

Va quedar-me gravat al cap un conjunt d'interrogants que Tasis plantejava davant la nul·litat política de la burgesia catalana dins ja de la Dictadura franquista. Reflexions establertes arreu de l'enterrament d'un dels més il·lustres representants intel·lectuals d'aquella burgesia: Josep Puig i Cadafalch, que fou president de la Mancomunitat de Catalunya quan es produí el cop d'Estat del general Primo de Rivera al setembre del 1923. En va quedar gravat, repeteixo, el retrat que feia Tasis, a l'estil Visconti, nostàlgic, de les forces econòmicament més importants de Catalunya, entre els quals destacava el de Joan Ventosa i Calvell, l'únic home prominent de la Lliga Regionalista (Catalana) viu en aquells moments del Nadal del 1956. Aquesta visió viscontiniana és el que fonamentalment

vaig retenir. I sobre ella tornaria uns anys després.

En efecte. Per atzars de la vida, vaig ingressar -concretament l'any 1976- al Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. I tot just en aquells moments vaig plantejar-me ja l'objectiu de la realització de la tesi doctoral. Investigació que he anat compartint amb l'ensenyament de matèries, tan familiars entre si, com Metodologia de Les Ciències Socials, Història del Pensament Social Modern i Contemporani i Història dels Moviments Socials Contemporanis, dins les quals tenen un lloc fonamental els estudis de les mentalitats i comportaments conservadors.

La decisió va ésser ràpida i, recordant el nostàlgic article de Tasis, jo mateix em vaig interrogar sobre el paper polític absolutament subsidiari de la burgesia catalana durant el franquisme. Una mena de burgesia políticament mendicant. En aquest perspectiva vaig recuperar aquell article de l'autor de Història de la premsa catalana. Un article que uns anys després, a 1979, fou reproduït per la revista "L'Avanç" (1), i del qual és necessari fer, ara, alguns comentaris, per tal de situar millor els orígens de la investigació. Diu Tasis:

"El dia de Nadal de l'any 1956 ens esqueia de trobar-nos, en una d'aquestes doloroses confrontacions darrera les despulles de

Jesep Puig i Cadafalch ... Per a alguns dels acompayants, aquella figura que desapareixia era la d'un vell polític de la Lliga, que un dia fou president de la Mancomunitat de Catalunya ..." (2).

I ressaltem ací la força indicativa que té la referència a "per a alguns", puix el mateix Tasis semblà moure's incòmodament en

"...aquesta Barcelona dels anys cinquanta, que hom no sap si té una consciència i una memòria o si ja ha abdicat del seu paper de ciutat turbulenta i apassionada ..." (3).

La mirada nostàlgica de Tasis es posà, en aquells instants, a la presidència del dol, en la que, junt amb els familiars i amics íntims,

"...figurava, com una romanalla d'un passat que tingué moments de glòria i de desfeta, el senyor Ventosa i Calvell. Li ha correspost a ell, l'home que un dia representà una posició esquerrana dintre la Lliga (fou un dels dissidents de l'any 1904 ...) i que després fou el primer ministre de la Corona que donava a Madrid el catalanisme polític, de romandre com a únic supervivent ... del remarkable estat major de la Lliga" (4).

Exactament. En Ventosa i Calvell era l'únic supervivent de la famosa Comissió d'Acció Política de la Lliga Regionalista (Catalana), puix

"...en els darrers deu anys han desaparegut Francesc Cambó, Lluís Duran i Ventosa, Pere Rahola, Joan Garriga i Massó, Puig i Cadafalch, com abans havien desaparegut Ramon d'Abadal, Antoni Martínez i Domingo i molt més enllà, és clar, Enric Prat de la Ribera"(5).

Després d'un passat polític esclatant, en el que Ventosa i Calvell podia permetre's el luxe de rebutjar una cartera ministerial -abans d'abril del 1931, clar- i Cambó adoptar actituds de força política, essent ambdós homes de presència regular al Madrid polític de la Monarquia, passats els duríssims anys de lluita de la República, la tremenda guerra civil, i els primers anys de la Dictadura franquista, ¿tenia, ara, a mitjans de la dècada dels anys 1950, aquesta burgesia catalana, força política?

La resposta és no. Aquesta burgesia no tenia, sota el franquisme, en els moments que escriu Tasis, cap força decisiva a la política de Madrid:

"... el senyor Ventosa i Calvell, figura màxima de la política burgesa catalana, tres vegades ministre de la monarquia, actiu militant del franquisme en la guerra civil ... i situat en un lloc preminent

en consells d'administració de fàbriques i entitats comercials, no té cap mena d'autoritat ni d'influència ... De fet, en aquest curiós règim actual del franquisme dels anys cinquanta ... la burgesia catalana no té cap paper, cap autoritat, cap força" (6).

Però era necessari captar tota la realitat. Econòmicament aquesta burgesia seguia essent poderosa, i és molt significatiu el quadre traçat pel mateix Tasis en referir-se a llurs comportaments a partir del 1939, data de la fi de la guerra, i punt en el qual perdé la seva capacitat política:

" ... presos individualment, els industrials i comerciants catalans han aconseguit notables fortunes. El cens de milionaris de Catalunya deu ésser avui de quinze a vint vegades més nombrós que abans del 36. Les fàbriques catalanes, amb dificultats per les primeres matèries, per l'energia, per la maquinària, han treballat a tot rendiment i han creat posicions acomodades per a llurs propietaris" (7).

El franquisme tornà als burgesos catalans les propietats i les fàbriques col·lectivitzades en finalitzar la guerra civil, però els mensepreà políticament. Podien enriquir-se, però en el marc i sota les regles dictades per un Madrid polític ultracentralista i feixistitzant. No fou precisament exemplar el compor-

tament d'aquella burgesia políticament representada en una època pels dirigents de la Lliga, puix aquells fabricants que ara, sota el franquisme, s'enriquien, eren

"els mateixos fabricants que tornaven de Burgos o de San Sebastián a la primavera de l'any 1939 (o que sortien de l'amagatall on s'havien passat, amb angúnies i sense privacions, tota la guerra) i que, un cop havien comprovat que els magatzems estaven plens de gèneres i que tot rutllava en perfecte ordre, àdhuc amb millores d'organització, gràcies als Comitès d'Empresa o de Control, no tenien altra feina urgent que denunciar o -els més generosos- posar al carrer els components dels susdits comitès" (8).

Aquesta burgesia que en la posguerra es dedicà a denunciar anarquistes i comunistes, a acomiadar gent col.laboradora amb les col.lectivitzacions que havien protegit llurs fàbriques, a adaptar-se graciosament a les condicions d'enriquiment ràpid creades per l'estraperlo, que com assenyala també Tasis s'aprofitaren del baixos sous fixats pels governs de Franco, que crearen les condicions per l'arribada massiva del proletariat meridional agrari de la península, que educaven a llurs fills castellanitzar-los i fent-los parlar -i parlant ells mateixos- l'idioma "imperial". Aquesta burgesia, però, malgrat tot, no tingué a Madrid

cap pes polític fonamental, col.laborant àdhuc amb el franquisme en la desfeta -fracassada- del "fet diferencial català", segons frase elaborada precisament pels antics polítics del conservadorisme català:

"La política oficial, de marcada hostilitat contra la nostra terra, ha pogut realitzar el seu programa sense trobar cap reacció de part de la gran burgesia catalana" (9).

Tal és el quadre mestrirol traçat per Tasis, l'inductor primer del meu interès per la temàtica. Un interès centrat en l'anàlisi de la darrera etapa activa del més poderós partit polític que tingué mai la burgesia catalana.

UNES NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Dins la bibliografia existent sobre la història catalana del present segle, i seguint el curs normal de la investigació, una obra, per la proximitat del tema, aparegué, per a mí, com la més fonamental. Em refereixo all'amplic estudi d'Isidre Molas publicat amb el títol de Lliga Catalana (10), del que l'autor assenyala que és un "estudi estasiològic".

Un estudi, el de Molas, globalitzador, i que, d'una o d'altra manera, m'ha servit de pauta, doncs constitueix un treball rodó, no solament per entendre el conservadorisme català al llarg del segle, sinó també per entendre la mateixa història de Catalunya. Un estudi que, molt especialment, clarifica aspectes

normalment tan obscurs com l'estructura i l'organització del partit al llarg d'un període, repeteixo, amplíssim, que cobreix tota la vida de la Lliga Regionalista (Catalana), els seus fonaments polítics i les seves evolucions al llarg del temps, les seves publicacions, els perfils dels principals capdavanters i, especialment, l'anàlisi electoral. Tot això puntejat amb pinzellades precises de les conjuntures històriques més decisives i recolzat per un abundant material documental.

Resumint, doncs, una obra acabada, que feia irrepetible qualsevol intent de penetrar pels mateixos camins.

Altres obres han merescut també la meua atenció, i en aquest sentit l'estudi d'Antoni Jutglar publicat sota el suggerent títol de Història crítica de la burgesia a Catalunya (11), ha estat un altre instrument globalitzador valuós en qualitat i quantitat, puix constitueix una visió radical -és a dir, de la que va l'arrel dels fets- que es remunta fins la gestació de la burgesia com a classe a mitjans del segle XVIII i arriba, finalment, a donar unes pinzellades sobre ella dins el període franquista.

Interessant també ha estat l'extensa investigació de J.A. González Casanova, Federalisme i autonomia a Catalunya (1868-1938) -12-, puix al voltant d'aquest eix girà la Lliga Regionalista (Catalana), igualment

que tots els partits catalanistes del moment.

Més estasiològica -i propera temàticament al meu treball- l'obra de Molas. Més historicista la de Jutglar i més jurídica la de González Casanova, las tres han contribuït a forjar-me una realitat precisa del món català.

Altres investigacions, com las fetes per Jordi Solè Tura, Borja de Riquer i Manuel Gerpe, han estat també convenientment valorades. Tanmateix que el volum dedicat per Josep Termes a Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo (13), en el que hi trobat unes suggerents notes sobre la complexitat de temas com "nació", "nacionalitat", "poble", etc., tan centrals en el camp historiogràfic.

L'ACOTACIÓ CRONOLÒGICA DEL TEMA

Decidit el meu interès per analitzar el conservadorisme català a l'època contemporània, i donada, com he assenyalat, l'existència del treball de Molas, aquesta investigació havia d'agafar un fil prou suggerent com per no fer un esforç inoperant o superficial.

Iniciat per l'article de Tasis, vaig decidir acotar, d'acord amb Jutglar, un espai cronològic que tingués la força necessària com per a intentar fer un treball el més pròxim possible a aquell quadre nostàlgic, i a la vegada que ajudés a explicar-lo.

Dins el franquisme la Lliga no existí. Els seus homes foren dispersats per la mort o l'evolució de la política. Però la dispersió política havia de tenir uns antecedents immediats. Uns antecedents que haurien d'ésser decisius per l'esdevenidor. I aquests antecedents es concretaven en el període de la Segona República. Cronològicament, doncs, la present investigació es mou entre la fi de la I Dictadura, el 1930, i el començament de les hostilitats bèl·liques que haurien de donar pas a la II Dictadura, és a dir, juliol del 1936.

I en aquest espai cronològic, tremendament ple de fets importants, jo rastrejaria la marxa ideològica i política de la Lliga Regionalista (Catalana), per intentar trobar els orígens més pròxims d'aquella desfeta posterior de què ens parla en Tasis.

CONSERVADORISMES, REFORMA I REVOLUCIÓ A LA SEGONA REPÚBLICA ESPANYOLA

Fou Pla qui va posar en circulació, el 1940, el mite que "en España, República y Revolución son sinónimos".

Una correcció d'aquesta tesi, des de la nostra perspectiva de la qüestió, podria ésser: "La República fou reformadora; esdenvingué revolucionària quan la pressió dretista impedí aquelles reformes, recorrent àdhuc a la rebel·lió militar".

Ja que una de las finalitats de la tesi és fonamentar la irrealitat del centrisme polític, podria semblar que, assenyalant l'existència d'aquestes tres línies, "conservadorismes", "reforma" i "revolució", ens contradiem respecte el no creure en el "centre" com a posició política autònoma, puix podria interpretar-se que aquest "centre" es concretava en la posició "reformadora". No. A la Segona República, com en totes les situacions polítiques, el reformisme té una inspiració esquerrana per se. I el reformisme fou encarnat a l'Espanya de 1931-1936 per les forces originals que sostingueren la República, és a dir, el conjunt format pel radicalisme lerrouxista, les agrupacions republicanistes de diversos matisos -de les quals destaca amb llum pròpia la fracció encapçalada per Manuel Azaña i la de l'Esquerra Republicana de Catalunya- i un sector considerable del Partido Socialista Obrero Español (PSOE), personificat per la seva figura més intel·ligent, Indalecio Prieto. Aquest conjunt en proclamar-se la República tingué una voluntat reformadora i modernitzant cap a la societat espanyola.

Com al llarg de la present investigació s'insistirà una i altra vegada, aquestes forces polítiques, la "nova política", que diria José Ortega y Gasset, es trobaren un país amb una estructura social arcaïzant, prenyada de miseries. Amb uns desequilibris regionals brutals. Amb una estructura socioagrària, especialment, empobridora, origen de miseries seculares i feu de la

"grandeza de España". Amb una Església Catòlica prepotent en la vida cultural i moral de la nació, dic contra qualsevol intent de modernitat. Un exèrcit castat, insolentment intervencionista. Un aparell d'Estat tremendament centralista, infestat de parasitisme i corrupció caciquil, al si del qual venien reproduint-se des de temps pretèrits aquelles hidalguies centrals gradualment arruïnades pels terrabastalls econòmics i militars del país. I un poble que, salvant les àrees perifèriques, estava abocat a l'analfabetisme secular. Unes burgesies perifèriques aristocratitzants, i que en el cas de la catalana tingueren un ull posat als seus negocis i un altre mirant cap a Madrid, disposats a demanar auxili al més mínim moviment de les classes obreres. I unes classes obreres que varen donar de si un moviment complex i dual: una fracció, la Unión General de Trabajadores (UGT), tendent a la conquesta de l'Estat per transformar-lo a l'estil leninista; l'altre tendent a la destrucció d'aquell Estat, per implantar el comunisme llibertari.

Aquells reformistes, uns més tímids, d'altres més agressius, volgueren canviar el país, modernitzar-lo. Volgueren -i en això insistirem una i altra vegada- canviar-lo per la via de la reforma. Volgueren desaristocratitzar-lo i, en aquestes perspectives, es plantejaren treure-li, per vies molt moderades -i utilitzant formes inoperants, que portarien al fracàs-, a la noblesa els seus poders sobre la terra, per distribuir-la sota el criteri burgès de la "terra per qui la treballa". És à dir, intentaren propiciar una

modificació jurídica de la propietat. No suprimir la propietat.

Volgueren tecnificar i descongestionar d'ideologia a l'Exèrcit. Reduir-lo al seu paper clàssic dins les democràcies formals europees, de subordinat al poder civil. És a dir, copiant la cèlebre frase d'Umanuno, "civilizar al Ejército". No volien, doncs, suprimir-lo ni substituir-lo per milícies populars.

Volien, també, situar l'Església Catòlica al lloc que li corresponia en una societat liberal. És a dir, treure-li la nefasta influència sobre la moral de la nació i, especialment, sobre l'ensenyament. No volien, doncs, fer-la desaparèixer, sinó que se n'anés als seus temples.

Volien, tanmateix, netejar l'aparell de l'Estat d'una corrupció secular.

I finalment, accedirien a donar una mena de identitat autonòmica a diverses pobles del conjunt estatal.

Resumint: tractaven d'aplicar un conjunt de mesures plenament burgeses. I només que això.

I amb aquesta intenció, repeteixo, es mogué inicialment el conjunt de "republicans" presents al Parlament espanyol, en el curs de l'etapa constituent i del Govern inicial d'Azaña, a través de la qual els radicals lerrouxistes s'anaren ressagant, desconfiant de la presència socialista als governs d'Azaña.

Enfront d'aquest conjunt reformador havien -i resaltem el plural- els conservadorismes, integrats

per diverses forces polítiques que tenien com a comú denominador un monarquisme radical: agràries, monàrquics propiament dits, Acció Popular-CEDA, tradicionalistes i la Lliga Regionalista. D'aquests, alguns, en consolidar-se la República, i després d'un temps d'atenta observació, es declararien efectes a la institució formal de la República: havien descobert, amb seixanta anys de retard des que la burgesia francesa —a través de Thiers— ho féu, que una República pot ésser tan repressiva, conservadora i clasista com una Monarquia. I ací situem la CEDA i la Lliga Regionalista (Catalana). Des de llurs posicions "republicanes", la seva lluita contra la política reformadora fou tan virulenta com la desencadenada pel dretisme monarquista, o feixistitzant.

És à dir, que en l'àmbit conservador els protagonistes eren diversos, encara que al final acabarien unint-se tots.

Però la Lliga Regionalista (Catalana) tingué, dins aquest variat conservadorisme, una posició peculiar. Una posició catalitzada pel fet diferencial català. Pel catalanisme. Aquest fou el gran tema, l'únic tema de discòrdia entre la Lliga i la resta de les forces conservadores espanyolistes. Forces, aquestes, grosseres en el seu hipercentralisme, que opinaven el mateix que el general Primo de Rivera quan esdevení dictador: "el catalanismo es una cosa artificial, un invento de unos cuantos". La Lliga Regionalista (Cata-

lana) s'acomodà, doncs, a la República després de descobrir -i demostrant la intel·ligència de llurs dirigents, o pragmatisme, puix, a part la CEDA, els altres conservadors espanyols no ho descobriren- el caràcter reaccionari que pogué també tenir una República i ... després que el procés reformador donés a Catalunya l'autonomia més profunda dels temps contemporanis, és à dir, una vegada creat l'espai polític-jurídic de l'Estatut, molt més pregressiu que la minvada Mancomunitat graciosament concedida per la Monarquia. Puix, i això crec que és important: si la Lliga Regionalista (Catalana) havia descobert que una República podia ésser tan conservadora com una Monarquia, de la mateixa manera descobrí que l'autonomia de Catalunya podia tenir tanmateix aquell contingut conservador. Només feia falta puguer arribar a ésser hegemònic a Catalunya.

Creo que aquells fets són fonamentals per poder situar la Lliga Regionalista (Catalana) al seu lloc precís: dins l'àmbit dretista. I la meua intenció es demostrar-ho al llarg de la present investigació.

La tercera línia fou la revolucionària, també diversa: per una banda, la fracció esquerrana del socialisme (PSOE-UGT); per altra, l'anarcosindicalisme. Elles representen -i especialment els anarquistes- el criteri de que amb unes forces conservadores tan brutals -recordem que molts anys després, Dionisio Ridruejo digué que "la derecha española es la más siniestra, aviesa y sanguinaria de Europa"- a l'Estat es-

panyol tot intent reformador era destinat al fracàs. Els comunistes -com la Falange Española dins les dretes- eren un micropartit.

LA LLIGA REGIONALISTA (CATALANA): CENTRE I CONSENS

La Lliga Regionalista (Catalana) era a 1930-1936 el partit dretista català per excel·lència, malgrat les contínues referències de llurs portaveus a situar l'organització per damunt les classes socials. En l'esmentada obra de Molas es troben referències a la naturalesa centrista de la Lliga Regionalista (Catalana). O millor dit, a la naturalesa ambivalent d'aquest partit: dretista a Catalunya endins i centrista a Catalunya enfora -per utilitzar una de les expressions popularitzades per Joan Estelrich-.

No participo jo d'aquest criteri, puix crec que el centre, en política no existeix. En la meua opinió són una realitat, per una banda, la dreta i l'extrema dreta, i per l'altra, l'esquerra i l'extrema esquerra. En èpoques de radicalització, els extrems es reforzen, nodrint-se d'una part de la moderació del seu àmbit, dretà o esquerrà, en tant que l'altra part d'aquests àmbits, la moderació, pot perfectament evaporar-se. A l'Espanya posfranquista crec que la naturalesa del centrisme es clara: una fórmula utilitzada per una fracció de la dreta per dirigir el transit i governar elàsticament. Una gran part de la dreta, avui, al món dit "occidental", s'ha fet centriste, disposant al seu flanc d'unes dretes extremes. Per altra

banda, ¿quina força política, partint de posicions d'esquerres, s'ha dit mai "centre"?

Aquell "centrisme", sempre dretà, per altra part, en determinades cojuntures històriques, ha donat pas al feixisme o als totalitarismes militars, és à dir, a l'extrema dreta.

Moguts per aquesta tesi de situar als regionalistes catalans en el període esmentat intentarem justificar la nostra creença que aquell partit fou dreta Catalunya endins i dreta Catalunya enfora. I es més: moltes vegades, en moments claus de radicalització política, i molt especialment just a les vigílies del drama iniciat amb la sublevació militar del 18 de juliol de 1936, la Lliga Catalana fou presa d'aquella impulsió cap a la dreta extrema.

Així, una de les grans comèdies ideològiques de la Lliga Regionalista (Catalana), al llarg de la seva història dins la República, és la de que no era pas Ni dreta ni esquerra, lo qual ningú que tingués un mínim de sensibilitat política podia admetre seriosament. Però ells insistiren una i altra vegada, ja des dels inicis de l'etapa oberta per la caiguda del dictador el 1930. Com a mostra serveix una editorial apareguda el 2 de febrer del 1930 a "La Veu de Catalunya"(14), precisament amb aquell títol. Digué:

"El nostre volgut col·lega La Publicitat, en recollint les notes polítiques del dia, col·loca LA VEU DE CATALUNYA entre els diaris

de dreta. Els nostres companys de La Publicitat saben prou bé que nosaltres no som ni dreta ni esquerra ... Nosaltres, políticament, som "centre" (15).

Posició que es sustenta amb un pilar típic entre els fonaments del conservadorisme: el pragmatisme, actitud resumida mestriolament dins la mateixa editorial, per convèncer a l'opinió que ells han superat la divisió dretes-esquerres:

"Avui, al món, la complexitat dels problemes plantejats arreu ... ultrapassa, de molt, el simplisme de les fórmulas arbitràries que divideixen els ciutadans en dretes i esquerres. A cada moment cal cercar solucions concretes per a problemes concrets. Ésser de dreta o esquerra, monàrquic o republicà, conservador o liberal, se se res més, no és ésser gran cosa. Perquè hi ha una immensitat de problemes per a la solució dels quals tots aquets rètols són indiferents, i perquè, per damunt de tot això, en el nostre cas, hi ha la qüestió bàsica" (16).

La esotèrica qüestió bàsica" -no esmentada ací- serà el "catalanisme". A partir de lluitar pel catalanisme, la Lliga Regionalista (Catalana) pretindrà superar els espais de dretes i esquerres. Davant d'aquesta ambigüetat s'amaga la realitat dretista de la Lliga Regionalista (Catalana). I en aquest punt ens semblen molt encertades unes paraules d'Aymamí Baudina del 1935, quan després de la desfeta esquerrana

del 6 d'Octubre digué:

"Avui a Catalunya ésser catalanista no vol dir res. Ho poden ésser un reaccionàri i un home d'extrema esquerra. Tots els partits polítics són catalanistes. Si no ho són, no tenen res a fer. Aquest és un plet superat col·lectivament ..."(17).

Un catalanisme sense cognom, puix, no és res.

En aquella editorial de "La Veu de Catalunya" esmentada es parlava en nom del propi diari. Mes, no es necessari ací que ens esforcem gaire per a demostrar els vincles -millor, la identitat- entre la Lliga Regionalista (Catalana) i aquell diari. Com a mostra de la seva identitat hem seleccionat una petita col·lecció d'articles publicada al mes de maig del 1930, en resposta a unes crítiques del periodista "Gaziel" a "La Vanguardia", que posen de relleu la naturalesa de portaveu del diari (18), destacant el fet que els autors dels articles que sortien En defensa de la Lliga -un dels títols editorials- eren homes del mateix partit: Durán i Ventosa i Bertran i Musitu. I per arrodonir aquesta identitat partit-diari, el mateix Pla ens ho confirma el 6 de juliol del 1930, en un article publicat en aquell diari i titulat Polèmica. Confesions a la joventud (19):

"La Lliga i els seus homes representatius tornen a ésser atacats de la dreta i de l'esquerra. Aquest és bon símptoma ... La gent

de les penyes intel·lectuals no he comprés que encara que per comprendre la política de la Lliga es necessita, abans de tot, una mica de sentit comú ... La Lliga -ho he dit i demostrat mil vegades- quasi no és un partit polític; és, abans de tot l'expressió d'una opinió permanent, fixa, constant"(20).

La identitat, sabuda ja, entre Lliga Regionalista (Catalana) i "La Veu de Catalunya" queda, puix, una vegada més demostrada. Demostració necessària, encara que pot semblar fútil, doncs jo he pres aquest diari com instrument bàsic per documentar la tesi fonamentada en l'estudi d'aquell partit i llur funció. Un partit que es presentava sempre com l'hereu d'Enric Prat de la Riba (21), amb qui el catalanisme tingué una arrancada conservadora.

Completant la visió temàtica, es necessàri, també assenyalar altre de les característiques que dominen la Lliga Regionalista (Catalana): el consens.

El consens és un altra faceta ideològica i política amb la queal el conservadorisme -des de Comte- ha intentat camuflar la seva personalitat classista. El consens es un altra manera de superar -si és que això té sentit- la lluita de classes. Si el món social fou consensualista, com deia Comte abans, i ja en el

segle XX, Weber i Pareto, i en la posguerra Parsons i Merton, aleshores desapareixiria el conflicte, i com diu Ch. Wright Mills, "sense conflicte no hi ha història".

El consensualisme -com el centrisme- era una tendència innata de la Lliga Regionalista (Catalana). Però, sempre, dins el consens, ella tingué que portar la direcció. Aquest era el nucli bàsic de les seves crides a l'unitat. Unitat que intenta establir infructuosament a la Catalunya postdictatorial, és a dir, des de gener del 1930, per enmascarar la seva identitat classista. Però no eren ells sols els que demanaven consens a la sortida de la Dictadura. Ortega y Gasset també ho demanà.

Entre els capdavanters del catalanisme dretà i el filòsof autor de La rebelión de las masas varen existir topades -especialment a 1932- al voltant del tema autonòmic -com veurem-. Mes quan a la Lliga Regionalista li convenia ideològicament no tingué cap escròpol en fer seves les idees de qualsevol personatge. I així, el 7 de febrer del 1930 "La Veu de Catalunya" reproduí destacadament un article d'Ortega y Gasset titulat Organización de la decencia nacional, originalment publicat a "El Sol" (22), de Madrid. Aquest article té la doble virtualitat de demostrar, per una banda, el pragmatisme de la Lliga Regionalista, i per l'altra ens permet veure el gir reaccionari que a vegades

pot agafar el pensament liberal, puix demanar "consens" a la sortida d'una dictadura és un sarcasme dirigit contra aquells que han patit la brutalitat del totalitarisme. Però Ortega y Gasset ho demanava:

"Aunque parezca increíble, la grande y seria tarea que hoy tienen los españoles inmediatamente ante sí consiste en la 'nacionalización del Estado español' ... Por eso fuera preciso compaginar un enorme partido nacionalizador, por encima de 'derechas' o 'izquierdas', que son garambainas impropias de la crítica altura en que se encuentra el sino europeo. Un enorme partido arrollador, tan grande y tan sin manías, que casi no pudiese llamársele partido. I ya que el uso del idioma impone este nombre, que pudiese llamarse nacional"(23).

Uns anys després, un nou dictador, el general Franco, organitzà també un gran partit "nacional", que més que partit -puix era tan "gros"- fou un "Movimiento".

Però tornem al fil de la qüestió. Aquells tipus de línies consensualistes eren sempre ressaltats per la Lliga Regionalista (Catalana).

UNES NOTES FINALS

No voldria acabar pas aquestes notes introductòries sense assenyalar la meua creença que els homes directors de la Lliga Regionalista (Catalana) eren

gent d'àmplia cultura i ploma fàcil. Ells són els protagonistes d'aquesta tesi, des de Cambó i Ventosa i Calvell -els més destacats políticament- fins D'Abadal, Duran i Ventosa, Rahola, Estelrich, Valls i Taberner, Puig i Cadafalch, Vallés i Pujals, entre d'altres. Al costat dels quals, i sense ésser home de la direcció política, però sí un portaveu de primeríssima trinxera, l'inefable Josep Pla, una de les plomas més pulcres i lluïdes en la nefasta feina de sovacar els fonaments de la República.

Aquesta gent composaven un nucli d'èlit, representant d'una burgesia aristocratitzant. I malgrat totes llurs ambigüetats, malgrat llur maquiavelisme químicament pur, foren veritables mestres en la tasca de perseguir els seus objectius.

Mes, dins la Segona República foren coherents en sí mateixos. I això, vist des d'ara, el 1980, no deixa d'ésser frapant, en unes hores en que tantes persones han renunciat a tantes coses per les quals lluitaren tota la vida, a canvi de quasi no-res.

A partir d'ací -i previa la lectura de la Introducció metodològica es pot ja iniciar un modest viatge per la Segona República espanyola, utilitzant com a vehicle "La Veu de Catalunya", portaveu essencialíssim de la Lliga Regionalista (Catalana).

Barcelona, agosto del 1980.

INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA

ESBÓS D'UN MARC HISTÒRIC PER A SITUAR LA LòGICA D'UNA INVESTIGACIÓ

Aquesta tesi entra fonamentalment dins el marc de la història de les mentalitats i les idees polítiques i socials. I l'esperit amb el qual ha estat abogada és un esperit crític.

No podia ésser d'altra manera, puix no he cregut mai en la neutralitat de les ciències socials ni de la història. Com han dit tants i tants investigadors, des del mateix Marx fins a E.H. Carr i R.G. Collingwood, per exemple, l'historiador no potser un simple relator de fets. Està obligat a interpretar i a posicionar-se.

Això vol dir que en aquesta investigació es trobarà una presa de posició davant dels fets, i conseqüentment, judicis de valor, moltes vegades, àdhuc, materialitzats amb duresa.

Un científic social tan poc sospitós de radicalisme com Karl Popper (24) reconeix l'existència de la pluralitat d'idees i d'activitats mentals al llarg de la història. I ell mateix ha esmentat l'existència d'idees i de comportaments de regressió social, de conservadorisme social i de progresió social. Solament que, en alguns casos, el que per a ell són forces que s'oposen al progrés, per a mi no. I m'estic referint al cas de Marx. Però no es tracta de fer ací una defensa del materialisme històric.

Ja a la Antigüetat, per exemple a la Grècia clàssica, trobem, en el camp de les ciències socials,

el punt de partida de la historicitat i del sociologisme. Heràclit plantejà la primera intuïció del canvi social, en assenyalar que els fets "fluïxen" sense parar, indefinidament. Aquest fluir tenia per a Plató un sentit degeneratiu: "tot el que canvia degenera, puix el repós és diví". La societat on visqué Plató li era tan desagradable que forjà un model de societat que fou el seu ideal: La República (25).

La República de Plató fou el primer model d'Estat totalitari. Donada, per ell, la realitat "degenerativa" de la societat de la seva època, considerava el filòsof greg que era necessari crear una societat que fos com la "primera" societat, la societat "original", la que sorgeix en el instant que el "Pare primigeni" concedeix l'autogovern a llurs fills. D'aquella societat tan perfecta, inicial, dirà Plató, s'ha anat degenerant a través de diversos estadis, identificats com a formes de govern: la Timocràcia, la Oligarquia, la Democràcia i la Tirania, successivament. I cada estadi ha estat pitjor que l'anterior. Tornar enrera, als orígens, i estabilitzar-se, era, doncs, l'ideal platònic. Una República estamentalista, consensuada i funcional, on els de baix estiguessin oprimits sense tindra consciència de esser-ho. Acceptant el domini dels "escollits" com un fet "providencial" o "natural".

És a dir, Plató, davant el que creia la descomposició de la seva època, no mirava endavant, sinó enrera. Apareix, doncs, l'ideal de retorn o de regrés provocat per una disconformitat present. I obtingut aquell estadi, després del regrés, creia que seria necessari conservar-lo. Apareix, doncs, també en ell, la idea de la conservació. Semblava, en voler una so-

cietat propera a Déu -providencial-, estamental i conservadora, que Plató prospectava el model mitjeval. Per això, a l'Edad Mitja el cristianisme va ésser fonamentalment platònic.

Gran part de l'Edad Mitja fou el marc cronològic d'una estàtica social basada en el providencialisme, l'estratificació social (estamentalista) i la conservació. Per conservar aquella situació, els poders polítics (la Monarquia) i els espirituals (l'Església Catòlica) inventaren i utilitzaren tota mena d'instruments repressius.

Els temps històrics són llargs, com diu Pierre Vilar, però del sarcasme erasmia partí una idea de progrés que, finalment, combinant amb nombrosos fenòmens històrics, acabaria per trencar l'empresonament social auspiciat per la Monarquia i l'Església. El comerç, els descobriments geogràfics, la ciència experimental i la reforma religiosa dinamitzarien, com assenyala J.A. Maravall, la història d'Occident (26). La Il·lustració, filla del racionalisme, seria el més poderós moviment intel·lectual crític del segle XVIII, l'antecedent mental de l'explosió cultural i social del segle XIX, de la confirmació del pluralisme, com definí Proudhon a la societat del seu temps.

Al segle XIX les èlits directores del procés social i cultural -que diria Pareto-, s'articularen en funció d'aquell pluralisme.

Els uns, espantats per l'abisme creat pel procés industrialitzador estimolat pel capitalisme, rebutjaren seguir endavant o intentar conservar-lo, i tornaren vertiginosament la seva mirada enrera: cap

al quietisme mitjieval, cap a l'unicitat estàtica regida per l'universalisme de l'Església Catòlica. Foren els francesos De Bonald, i, De Maistre (27), i l'espanyol J. Donoso Cortés, els teoritzadors del regrés. Eran els tradicionalistes. El corrent del pensament i de les actituds retrògrades. Per a ells, els sarcasmes crítics d'Erasmo havien donat lloc al protestantisme, al racionalisme i a la Il·lustració, i d'ací sortí el liberalisme, i poc després la democràcia i els socialismes.

Per d'altres, era clar que no es podia tornar enrretra. Però anar més endavant del quí havia industrialització estimulada pel capitalisme - també els espantava. Aquells moviments burgesos agitadors de les idees liberals i democràtiques "d'igualtat, llibertat i fraternitat", que dinamitzaren el radical procés de la Revolució Francesa, contribuïnt, d'una forma o una altra a implicar en aquelles idees tot el món occidental, davant la formulació dels socialismes i dels moviments obrers, plegaren veles. Primer fou Burke (28), després Comte (29) i Spencer (30), més endavant Weber (31) i Pareto (32). No es podia retrocedir històricament, però tampoc podia anar-se més enllà: el capitalisme era -com havien assenyalat Bentham i Adam Smith- la forma "natural" donada a ella mateixa per la societat humana, i com a tal no hi havia cap altre estadi social posterior. El criteri "providencial" dels tradicionalistes donava, ara, ací, a l'Europa del segle XIX, pas al criteri "natural". Y Comte, i sobretot, Spencer, teoritzaren aquesta "naturallesa", arrodonint la perspectiva darwiniana-organicista. Puix es tractava d'una cosa molt seria: de conservar. Conservar la

societat existent davant les amenaces de canvi.

Amenaces de canvi provinents de la realitat conflictiva del mateix capitalisme i de la pluralitat inherent d'aquesta conflictivitat. D'aquest conflicte i d'aquella pluralitat sortirien les primeres rebel·lions anticapitalistes: impulsos de revolta que, travessant l'espessor de les revolucions del 1830, del 1848, de les conflictives conformacions nacionals d'Àlemanya i d'Itàlia, s'anirien transformant en projectes de revolució, projectes de canvi. I els socialismes -blanquista, proudhonià i marxista- esdevingueren, com deia Marx, en el "fantasma que recorre Europa". I paral·lelament a la formulació d'idees funcionà, malgrat totes les dificultats, l'organització de la revolució. L'organització del canvi social cap a el socialisme.

El quadre, en grans línies, quedava traçat: regrés (tradicionalisme), conservadorisme (capitalisme) i progrés (socialisme).

I per a canviar la societat, diran els revolucionaris vuitcentistes, especialment Proudhon i Marx -recollint l'ideal de Saint-Simon-, cal unir "revolució" i "ciència", és a dir, per a canviar es necessari conèixer. Neix la "ciència social" en el camp del progrés, la qual tindrà dues arrels inseparables: l'àrea crítica de la societat existent i l'àrea d'organització del futur social (33).

Però, enfront, els conservadors pensarien de forma similar: per a conservar la societat -la "societat natural", que és la capitalista- cal estudiar-la i conèixer-la, i cal, davant l'enemic, cercar totes

les justificacions possibles per a impedir el canvi. I neix, ací, també, la "ciència social", a la que Comte anomenarà "Sociologia". Per ell, el progrés va vinculat al consens ideològic, puix un pluralisme excessiu i incontrolat pot matar la societat "natural". Més en davant, de forma molt elegant i més subtil, Spencer emergirà com el gran teòric d'un capitalisme que ha passat d'ésser "liberal" i quasi "àcrata", a ésser "constitucionalista". I creurà que, entre altres negativitats, les que poden matar a la societat "natural" són: un excès de religió -posició contra el tradicionalisme-, la varreja de races, i el conflicte intern creat per l'existència d'un grup no assimilat per les idees i les actituds dominants -posició contra el moviment obrer-. I ja que el que és bàsic és que la societat "natural" funcioni, aquesta s'haurà de defensar d'aquells enemics.

Ja dins el segle XX, amb Weber i Pareto, consens (Comte) més funció (Spencer), es fusionaran, modernitzant-se per a crear el punt de partida de la teoria hegemònica dins el camp de les ciències socials conservadores: el funcionalisme (34).

Per altra banda, la funció es la qüestió primordial d'un organisme biològic. I essent, com deia Spencer, la societat "natural" un simil d'un organisme, l'atribut funcionalitat li és tan fonamental com a aquells organismes biològics. L'eficàcia només serà possible a partir del "bon funcionament".

Regrés, conservació i canvi, aquestes són, per a mi, les claus mentals que dominan l'àmbit intel·lectual i social del segle XIX, i que es prolongaràn en el XX.

Després de arrodonir aquest esquemàtic balanç, quasi no es necessari repetir que la present investigació intentarà mantenir una visió crítica dels fets. És a dir, la lògica que ens inspira és la que brota de les formulacions basades en la realitat del conflicte social i de la disparitat de forces que prenen posicions al voltant d'aquest conflicte, en funció de llurs interessos.

QUESTIONS METÒDIQUES

Tal com hi dit a la Introducció temàtica, a la primera acotació cronològica de 1930-1936, li hi afegit una planificació interna que tingués, també, com a pauta el fet cronològic. I en funció d'això la investigació té quatre grans parts.

A la Part I faig un breu estudi del pensament de Cambó a la vigília republicana: reflexions sobre el feixisme, les dictadures i la naturalesa de la tesi "concordatària" que sosté. Més endavant es passa a analitzar la Lliga Regionalista i llur paper respecte a la Dictadura primorriverista, puix aquest partit es trobà totalment a la defensiva al produir-se la desfeta dictatorial al gener del 1930. De lo qual hi trec la constatació de les complicitats del regionalisme conservador català amb aquell sistema de govern totalitari. També es tracta la visió de la naturalesa monarquista del partit i llurs esforços per a separar Dictadura de Monarquia, amb la perspectiva de salvar aquest règim dirigint Cambó personalment l'operació del "Centro Constitucional".

A la Part II es tracta de fer palesa la contrarietat i la incomoditat política de la Lliga Regionalista davant el nou marc institucional republicà. La gradual adopció de posicions accidentalistes. L'inici de la demoledora tasca de Pla envers la República reformadora. Els intents consensualistes a Catalunya. L'actitud davant el procés de elaboració de la Constitució i dels primers símptomes del reformisme republicà, i referències als conflictes socials més importants.

A la Part III s'aborda l'anàlisi de la labor agitadora de Ventosa i Calvell entre els sectors més reaccionaris del país, a través de conferències. L'actitud davant l'Estatut aprovat a Madrid al 1932. El rebuix radical de qualsevol intent reformista dels Governos d'Azaña: contra la reforma laica de l'ensenyament; contra la Reforma Agrària i més concretament contra la política agrària de l'Esquerra Republicana a Catalunya. Tanmateix, s'analitza el trànsit formal de la Lliga, a 1933, de "Regionalista" a "Catalana". La radicalització contra el agrarisme de l'Esquerra Republicana i llur retirada del Parlament a 1934, seguida d'unes activitats d'esquirolatge polític, buscant la intervenció del Govern central contra el reformisme esquerrà a Catalunya. Els fets del 6 d'Octubre són també analitzats somerament.

A la Part IV, cap a la desfeta final, s'analitza l'acomodació dins la darrera fase del bien negre i l'accés de la Lliga Catalana a la governació de la minvada autonomia de Catalunya, per entrar, finalment, en la recta del 1936 amb el punt culminant de la victòria electoral del dit Front Popular.

"LA VEU DE CATALUNYA" COM INSTRUMENT FONAMENTAL DE LA INVESTIGACIÓ (*)

Tal com assenyala el subtítol de la tesi -Un estudi de la Lliga Regionalista (Catalana) a través de "La Veu de Catalunya"-, i seguint la pauta donada pel Dr. Antoni Jutglar, director de la investigació, el gran suport d'aquesta ha estat el portaveu més destacat d'aquell partit, és a dir, "La Veu de Catalunya", l'orga d'opinió oficial.

Un diari d'àmplia informació global, enriquit per nombroses col.laboracions, i a través del qual pot seguir-se perfectament l'evolució de la política general dins la Segona República.

7 | La revisió dels exemplars del diari al llarg del període 1930 - juliol de 1936 ha estat exhaustiva, i la selecció dels materials inicialment escollits ha comportat una dedicació de pràcticament dos anys de presència continuada a l'Hemeroteca de Barcelona, amb un procés laboriós, doncs, donat l'estat de conservació del diari, no era possible treure fotocòpies directes i, conseqüentment, hi estat obligat a microfilm tot el material, per després poder-lo revelar amb la màquina especial instal.lada en aquella institució.

El material inicial recollit, però, suposa la meva possessió de més de 1.200 articles, és a dir, un petit i sòlid dipòsit documental que ultrapassa, àdhuc, la perspectiva de la pròpia tesi doctoral, i que en un futur immediat serà el punt de partida d'altres tipus d'investigacions, no només per a mi, sinó per a qualsevol persona que tingui interès en treballar am ell. Ja es fa, en aquests moments, una tesina.

Disposant ja d'aquell material, el pas posterior era fer una nova selecció: escollir el suport concret documental de la tesi. Aquells materials més significatius per a justificar el tractament i les conclusions objectes de la investigació. Aquest material significatiu es compon de 246 articles, la qual cosa representa un percentatge sobre el material total investigat del 20 %, i per ell mateix es reproduït en un volum de Documentació annex a la part literària propiament dita.

Aquest procés selectiu final ha exigit la meua atenció exclusiva al llarg de deu mesos i només fou interromput per la desgràcia d'un robatori al meu vehicle, del qual em va desaparèixer una pel·lícula que cobria els anys 1935 i part de 1936, fet que em va obligar a fer un nou i ràpid reciclatge.

Seleccionar aquest material significatiu i adaptar-lo a l'evolució dels esdeveniments produïts en el marc de la Segona República, fou un tercer esglaió, compaginat amb la lectura d'una bibliografia coherent.

Del material classificat convenientment i de les notes acumulades, sortí el fonament mental necessari per a iniciar la redacció. Procés realitzat al llarg d'un any, aproximadament.

DIFICULTATS

Han estat de tipus molt divers. La principal ja és clàssica en l'àmbit investigador d'aquest país: la econòmica. Puix l'obtenció de cada document signi-

ficava un doble preu: el microfilm i la posterior fotocòpia revelada. I això, naturalment, sense cap mena d'ajut per part d'institucions vinculades a l'àmbit corresponent, la propia Universitat o el Ministeri, que varen rebutjar, especialment aquest últim, tots els meus intents per a obtenir l'esmentada ajuda econòmica. Suposo que llurs negatives han tingut dos motius: primer, la realitat del centralisme persistent a l'Estat espanyol, que comporta que el major nombre de beques i ajudes restin a Madrid; segon, el fet, quasi de sentit comú, que una temàtica com l'escolliada per treballar -i a més a més redactada en català- es vista pels organismes competents madrileyns de forma telescòpica, és a dir, a mil anys llum.

La segona dificultat era producte d'un empeny personal: el propòsit rotund d'escriure-la en català, malgrat la meva formació -per motius familiars- a través del llenguatge castellà. Més aquest esforç no ha estat baladí, puix m'ha servit per donar un pas de gegant en el domini de la llengua catalana.

AGRAÏMENTS

El Dr. Antoni Jutglar, en assumir la direcció de la tesi, ha estat un catalitzador bàsic en el desenvolupament i finalització d'ella.

També es necessari esmentar ací a Mercè Cabo -licenciada en Història Contemporània-, qui col·laborà amb mi en la localització del material documental. Tanmateix he de donar les gràcies a Rosa-Pilà Almacelles i Teresa Fontanet -la primera licenciada en His

tòria Contemporària, i la segona en curs de llicenciar-se-, les quals han col.laborat en la resolució mecanogràfica i de les qüestions de la llengua.

Igualment, el personal de l'Hemeroteca de Barcelona, amb el senyor Josep Obis al front, han estat força amables amb mi i amb les persones que col.laboraren en la investigació.

Barcelona, agost del 1980

(*) Veure "Presentació explicativa" del volum documental.